

BTTR21101BA Óskori és ókori történelem. Az ókori kelet képe a klasszikus antikvitás irodalmában

BTTR2110MA Keleti és hellénisztikus történelem

tételsor és kötelező irodalom

2018/19-es tanév I. félév

A vizsga írásbeli dolgozattal teljesíthető. Az írásbeli vizsga ismételhető, a jegyet rontani és javítani is lehet. Vizsgaidőpontok: 2019. január 7. 12.00-13.30, január 14. 12.00-13.30, január 21. 12.00-13.30, január 28. 12.00-13.30. Az írásbeli dolgozat elemei: forrásismeret, történelmi személyek és keleti istenek, ókori keleti fogalmak, képek felismerése és elemzése, az órai ppt-ben szereplő évszámok, rövid kifejtős kérdések.

1. Egyiptom az Óbirodalom korában. (szeptember 17.)

Hérodotosz: *A görög-perzsa háború*. II. könyv (Ford. Muraközy Gyula). Bp., 2002.

ÓKTCh II. Az ókori Egyiptom 1. A "Palermói kő"

Kákosy László: Ré fiai. Bp., 1993. 19-23, 38-99.

2. Egyiptom a Középbirodalom és a XVIII. dinasztia korában. (szeptember 24.)

Ipu, a Főrangú intelmei. I. (Ford. Kákosy László) In: Kákosy László: *Az alexandriai időisten*. Bp., 2001. 68-77.

ÓKTCh II. Az ókori Egyiptom 8. Manethón a hyksósokról; 9. Kamose harca a hyksósok ellen; 14. Tutanhamon restaurációs sztéléje.

Kákosy László: Ré fiai. Bp., 1993. 125-192.

3. Egyiptom a Ramesszida korban. Az egyiptomi vallás. (október 1.)

Plutarchos: *Isis és Osiris* (Ford. Wojtilla Ágnes). Bp. 1986.

ÓKTCh II. Az ókori Egyiptom. 14. Tutanhamon restaurációs sztéléje.

Kákosy László: Ré fiai. Bp., 1993. 307-367.

4. Mezopotámia történetének főbb problémái (október 8.)

(Szerk. Harmatta János) Ókori keleti történeti chrestomathia. több kiadásban. Az alábbi források: III. B) 3.; E) 4.; F) 4, 5; G) 4; V. 1, 2.

A mezopotámiai világ atlasza. Az ókori Mezopotámia, Anatólia, Irán, Palesztina és Szíria (Szerk. Michael Roaf) Helikon, Bp., 1998.

5. A hettita birodalom. Az asszírok. (október 15.)

(Szerk. Harmatta János) Ókori keleti történeti chrestomathia. több kiadásban. V.1. A trónöröklési rend a Hettita Királyságban; 2. Hettita törvények.

(Szerk. Harmatta János) Ókori keleti történeti chrestomathia. több kiadásban. III/G 9. Sinaéeriba asszir király hadjáratai; 11. Aššuraéiddina trónralépte és hadjáratai; 12. Aššuraéiddina és Babilón; 13. A babilóni kormányzó levele Assurahiddina királyhoz; 14. Aššuraéiddina és Egyiptom; 30. Levél Aššurbánpli királyhoz könyvtári ügyben; 31. A Ninua-beli könyvtár szervezése; III/H 1. AsszírIA bukása és az újbabilóni birodalom kialakulása

Kuhr Amélie: Az ókori Közel-Kelet. PPKE-BTK, Piliscsaba, 1995. 117-149.

Kuhr Amélie: Az ókori Közel-Kelet. PPKE-BTK, Piliscsaba, 1995. 217-282.

6. Az Óperzsa Birodalom története. (november 5.)

Hérodotosz: *A görög-perzsa háború*. III. könyv. (Ford. Muraközy Gyula). Osiris, Bp., 2004.

(Szerk. Harmatta János) Ókori keleti történeti chrestomathia. több kiadásban. Az alábbi források: Az ókori Irán. VIII. A) 4. Dareiosz feliratai
Ghirsman, R., Az ókori Irán - Médek, perzsák, párthusok. Bp. 1985.

7. A zsidó nép története az ókorban (november 12.)

Az Ószövetség könyveiből: Királyok I-II. könyve

Josephus Flavius: *Apión ellen, avagy a zsidó nép ősi voltáról.* (Ford. Hahn István) Helikon Kiadó, Budapest, 1984.

Allerhand, J.: A zsidóság története. Ókor. Bp. 1988. 20-54; 60-70; 88-103; 117-125; 131-134.

Hahn István: Istenek és népek. Minerva, Budapest, 1980. 96-115.

8. III. Alexandrosz és a hellénizmus. (november 19.)

Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok. Alexandrosz életrajz. (Ford. Máthé Elek) Bp., 19??.

Hegyí Dolores-Kertész István-Németh György-Sarkady János: Görög történelem. A kezdetektől Kr. e. 30-ig. (több kiadásban) III. Alexandroszról szóló fejezet

9. Egyiptom a hellénizmus korában. (november 26.)

Miről vallanak a papiruszok ? (Szerk. Moravcsik Gyula) Bp, 1961. 22, 23, 24, 25, 31, 33, 44, 46, 47, 59, 67, 73, 74, 80, 81. források

Hegyí Dolores-Kertész István-Németh György-Sarkady János: Görög történelem. A kezdetektől Kr. e. 30-ig. (több kiadásban) A Ptolemaida Egyiptomról szóló fejezet

10. A hellénisztikus Szíria és a párthus birodalom. (december 3.)

Polübiosz történeti könyvei. V. 58-71; 79-87

Ghirsman, R., Az ókori Irán - Médek, perzsák, párthusok. Bp. 1985.

Hegyí Dolores-Kertész István-Németh György-Sarkady János: Görög történelem. A kezdetektől Kr. e. 30-ig. (több kiadásban) A Szekeukida birodalomról szóló fejezet

11. A kereszténység kialakulása és korai története. (december 10.)

Az Újszövetségből: Máté evangélium, Apostolok Cselekedetei.

Hahn István: Istenek és népek. Minerva, Budapest, 1980. 259-312.

Ajánlott olvasmányok:

Allerhand, J., A zsidóság története. Ókor. Bp. 1993(2. kiadás).

Amuszin, J. D., A Holt-tengeri tekercek és a qumráni közösség. Bp. 1986.

Baines, John-Malek, Jaromir, Az ókori Egyiptom atlasza. Bp. 1992.

Bermant, Chaim-Weitzman, Michael, Egy ismeretlen ókori civilizáció - Ebla. Bp. 1986.

Balázs Étienne, Gazdaság és társadalom az ókori Kínában. Bp. 1976.

Blunden, C. - Elvin, M., A kínai világ atlasza. Bp. 1995.

Ghirsman, R., Az ókori Irán - Médek, perzsák, párthusok. Bp. 1985.

Bright, J., Izrael története. Bp. 1977.

David, A. R., Az egyiptomi birodalmak (A múlt születése). Bp. 1986.

Desroches-Noblecourt, Christiane, Tutánhamon - Egy fáraó élete és halála. Bp. 1985.

Doblhofer, Ernst, Jelek és csodák - Letunt írások és nyelvek megfejtése. Bp. 1962.

Dobrovits Aladár, Egyiptom és az antik világ. Bp. 1979.

Dobrovits Aladár, Irodalom és vallás az ókori Egyiptomban. Bp. 1979.

Ecsedy Ildikó, Ex oriente lux. Tanulmányok Kínáról Európa ókorában. Miskolc, 1992.

Erdélyi István, Sumér rokonság? Bp. 1989.

Fitzgerald, P., Az ősi Kína (A múlt születése). Bp. 1989.

Gaál Ernô, Sör az ókori Egyiptomban és Mezopotámiában. Bp.1988.

- Hermann, G., A perzsa reneszánsz (A múlt születése). Bp. 1980.
- Kákósy László, Ré fiai - Az ókori Egyiptom története és kultúrája. Bp. 1979; 1993 (2. átdolgozott kiadás).
- Kákósy László, Dzsehutimesz sírja Thébában. Bp. 1989.
- Kákósy László, Egyiptom és az antik csillaghit. Bp. 1978.
- Kákósy László, Varázslás az ókori Egyiptomban. Bp. 1969.
- Kákósy László, Fény és káosz - A kopt gnóosztikus kódexek. Bp. 1984.
- Klengel, Horst, Az ókori Szíria története és kultúrája. Bp. 1977.
- Klengel, Horst, Nomádok az ókori Elő-Ázsiában. Bp. 1985.
- Klima, Josef, Mezopotámia - Ősi civilizáció és kultúra a Tigris és az Eufrátész mentén. Bp. 1983.
- Komoróczy Géza, Az ókori kelet. ÓKOR 2006/3-4. szám, 3-18.
http://www.freeweb.hu/ookor/archive/cikk/2006_3_4_komoroczy.pdf
- Komoróczy Géza, Sumer és magyar? Bp. 1976.
- Komoróczy Géza (Ford.), "Fénylő ölednek édes örömeiben..." - A sumer irodalom kistükre. Bp. 1983.
- Komoróczy Géza, A sumer irodalmi hagyomány (Tanulmányok). Bp. 1979.
- Komoróczy Géza, Bezárkózás a nemzeti hagyományba. Bp. 1992.
- Makkay János, Az indoeurópai népek őstörténete. Bp. 1991.
- Michalowski, K., Karnak. Bp. 1970.
- Michalowski, K., Piramisok és masztabák. Bp. 1973.
- Michalowski, K., Théba. Bp. 1975.
- Moorey, P. R. S., Bibliai tájak. Bp. 1984.
- Oates, D.-Oates, J., A civilizáció hajnala (A múlt születése). Bp. 1983.
- Oppenheim, A. Leo, Az ókori Mezopotámia - Egy holt civilizáció portréja. Bp. 1982.
- Postgate, N., az első birodalmak (A múlt születése). Bp. 1985.
- Rawson, Ph., Az indiai civilizáció (A múlt születése). Bp. 1983.
- Rákos Sándor (Ford.), Gilgames - Agyagtáblák üzenete. Ékírásos akkád versek. Bp. 1966.
- Rogerson, J., A bibliai világ atlasza. Bp. 1994.
- Seibert, Ilse, A nő az ókori Keleten. Bp. 1975.
- Wojtilla Gyula, A mesés India. Bp. 1988.
- Waerden, B. L. van der, Egy tudomány ébredése - Egyiptomi, babilóni és görög matematika. Bp. 1977.
- Wenig, Steffen, A nő az ókori Egyiptomban. Bp. 1970.
- Wessetzky Vilmos, Isis és Osiris Pannoniában. Bp. 1989.

Ókori kelet zárthelyi dolgozat alapkövetelménye

Topográfia

Elő-Ázsia, Kis-Ázsia, Irán, Mezopotámia, Assur, Zagrosz, Élám, Persis, Somron (Szamária), Tigris, Jordán, Orontés, Halys, Nílus, Van-tó, Urmia-tó, Eufratés, Gangesz, Hábúr, Indus, Abydos, Ahet Aton (El-Amárna), Askelon, Assur, Babilon, Bét-Él (Bétel), Bét-Lehem (Betlehem), Berytos (Bejrút), Bubastis, Byblos, Damaszkusz, Edessa, Edfu, Ekbatana, Elephantiné, Fajjúm, Giza, Hattusas, Heliupolis, Jerihó (Jerikó), Jeruzsálem, Kades, Karkemis, Kis, Ktesiphón, Lagas, Larsa, Mária, Megiddó, Memphis, Ninua (Ninive), Nippur, Oxyrynchos, Pasargadai, Persepolis, Sais, Sakkara, Sidón, Siló, Sippar, Susa, Samarra, Téma, Théba (Egyiptom), Tuspa, Tyros, Ugarit, Umma, Ur, Uruk

Fogalmak:

Ápisz bika, Awílum/awélum, Cartouche ('kartus'), Dareikosz, Diadokhosz, Domesztikáció, Él(ek), En, Ensi, Éra (időszámítás), Fáraó, Frigyláda, Habiru, Heka haszut, Hetairosz (Makedónia), Hellénizmus, Indictio, Intelem (egyiptomi irodalmi műfaj), Kemet, Klérukhia, Lugal, Marjannu, Masztaba, Mágus, Menóra, Monolátria, Monoteizmus, Mouseion, Muskénium, Narmer paletta, Neolithikum, Nomosz – Nomarkhész, Pankus, Papirusz, Pezetairosz, Pharosz, Politeizmus, Proszkúnészis, Rosette-i kő, Szatrapa, Szatrapia/szatrapeia, Szászánida éra, Szed-ünnep, Szeleukida éra, Szerapeion, Szótér, Szóthisz-periódus, Talio-elv, Talmud, Tengeri népek, Theoi Adelphoi, Tjati (Vezír), Token, Tóra, Uaret, Uruk-expanzió, Vallási dualizmus, Varna, Wardum, Zikkurat

Források:

- Hérodotosz: *A görög-perzsa háború*. II-III. könyv (Ford. Muraközy Gyula). Bp., 2002.
- ÓKTCh II. Az ókori Egyiptom 1. A „Palermói kő”
- ÓKTCh II. Az ókori Egyiptom 8. Manethón a hyksósokról
- ÓKTCh II. Az ókori Egyiptom 14. Tutankhamon restaurációs sztéléje.
- ÓKTCh V.1. A trónöröklési rend a Hettita Királyságban; 2. Hettita törvények.
- ÓKTCh VIII. Az ókori Irán. A) 4. Dareiosz feliratai
- Az Ószövetség könyveiből: Királyok I-II. könyve (<http://mek.niif.hu/00100/00176/html/>)
- Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok. Alexandrosz életrajz. (Ford. Máthé Elek) több kiadásban (<http://mek.oszk.hu/03800/03892/html/02.htm#29>)
- Az Újszövetségből: Máté evangélium, Apostolok Cselekedetei.

ÓKTCh = (Szerk. Harmatta János) Ókori keleti történeti chrestomathia. több kiadásban.

Dr. Forisek Péter
egyetemi docens